

ВРАБОТЕНА РОМКА - СИЛНА РОМКА

Мониторинг на вработувањето Ромки
во државните институции во
Република Северна Македонија во 2020 година

Издание на: **ХЕРА – Асоцијација за здравствена
едукација и истражување, Скопје 2021**

Уредник: **Оливера Стојковска Ивановска**

Лектура: **Виолета Танчева-Златева**

Графичко уредување: **Теано Кардула**

Овој материјал е финансиран од шведската фондација „Квина тил Квина“.
„Квина тил Квина“ не мора да се согласува со ставовите искажани во него.
Неговата содржина е единствена одговорност на авторот.

Родовата рамноправност и унапредувањето на положбата на жените во општеството претставува едно од основните начела на демократијата и општествениот поредок. Меѓутоа, според Меѓународната организација на трудот, жените во светот се недоволно застапени во секој домен од социо-политичкиот живот, не се доволно застапени во парламентите и се далеку од сите нивоа на одлучување.

Факторите што го попречуваат учеството на жените во јавниот и политичкиот живот се различни и зависат од социо-економскиот развој, културата, географската положба и политичкиот систем. Ромките се соочуваат со „двојна дискриминација“ – од мнозинското население, и од самите ромски заедници, врз основа на етничка припадност и пол, што ги турка на маргините на општествено-економскиот систем.

Со амандманските измени на Уставот од 2001 година, начелото на соодветна и правична застапеност беше втемелено како едно од основните вредности на уставниот поредок на Република Северна Македонија¹. Имплементацијата на начелото на соодветна и правична застапеност на припадниците на сите заедници има суштествено значење во развојот на општеството на еднакви и рамноправни граѓани, без разлика на која заедница ѝ припаѓаат.

Од истражувањето кое ХЕРА го спроведе во 2020 година, се дојде до заклучок дека вработувањето на Ромките во државните институции кај нас е сè уште недоволно и дека постојат национални институции кои немаат ниту една вработена Ромка.²

---

¹ Извештај за следењето за примената на начелото на соодветна и правична застапеност за 2018 година, Народен правобранител на Република Северна Македонија, 2019.
< <http://ombudsman.mk/upload/documents/SPZ/SPZ-2018-Mk.pdf> >

² Вработена Ромка – Силна Ромка, Краток Осврт, ХЕРА – Асоцијација за здравствена едукација и истражување, 2020,
https://hera.org.mk/wp-content/uploads/2021/03/Vrabotena-Romka-Silna-Romka_Kratok-Osvrt_mk-web.pdf

Краткиот осврт има за цел да даде преглед на актуелната состојба на вработувањето на Ромките во државните институции во Република Северна Македонија. Документот е резултат на мониторинг активностите на Неформалната група за застапување на правата на Ромките во рамките на проектот „Вработена Ромка = независна Ромка“, поддржан од Фондацијата „Квина тил Квина“, кои беа спроведени во текот на 2021 година. Оваа Неформална група, која е формирана во 2019 година, со техничка поддршка на ХЕРА, се застапува за еднакви можности при вработување на Ромките во Република Северна Македонија. Анализата на податоците за вработување на Ромките е направена од собраните информации од јавен карактер од државните институции за 2020 година. Податоците се собрани од 156 државни институции. Како критериум при изборот на државни институции во кои се спроведе мониторингот на вработување Ромки е земен степенот на релевантност на институцијата во однос на создавањето политики за вработување и социјална заштита на Ромките на национално и на локално ниво. Па така, мониторингот беше насочен кон следните институции: (1) министерствата, (2) Владата на Република Северна Македонија, (3) независни органи, (4) самостојни државни органи, (5) единици на локалната самоуправа, (6) центри за социјална работа и (7) центри за вработување. Наодите од спроведената анализа ќе се користат за застапување заради унапредување на националните и локалните програми и мерки за вработување на Ромки во Република Северна Македонија.

Министерства

Вработувањето на Ромите е најголемо во министерствата во споредба со другите државни институции. Од вкупно 19.061 вработени во 16 министерства³, 217 се Роми, односно 1,13 %. Од вкупниот број на вработени Роми, 34 % се Ромки. Во 16 министерства има вкупно 8 Роми на раководни позиции, од кои 5 се Ромки, и тоа во Министерство за труд и социјална политика (3), Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство (1) и Министерство за економија (1). Најголем број Ромки се вработени во Министерството за политички систем и односи меѓу заедниците (25), од вкупно 1.416 вработени.

Во три од вкупно 16 министерства засега нема вработено Ромки, и тоа во: Министерство за животна средина и просторно планирање, Министерство за култура и Министерство за локална самоуправа.

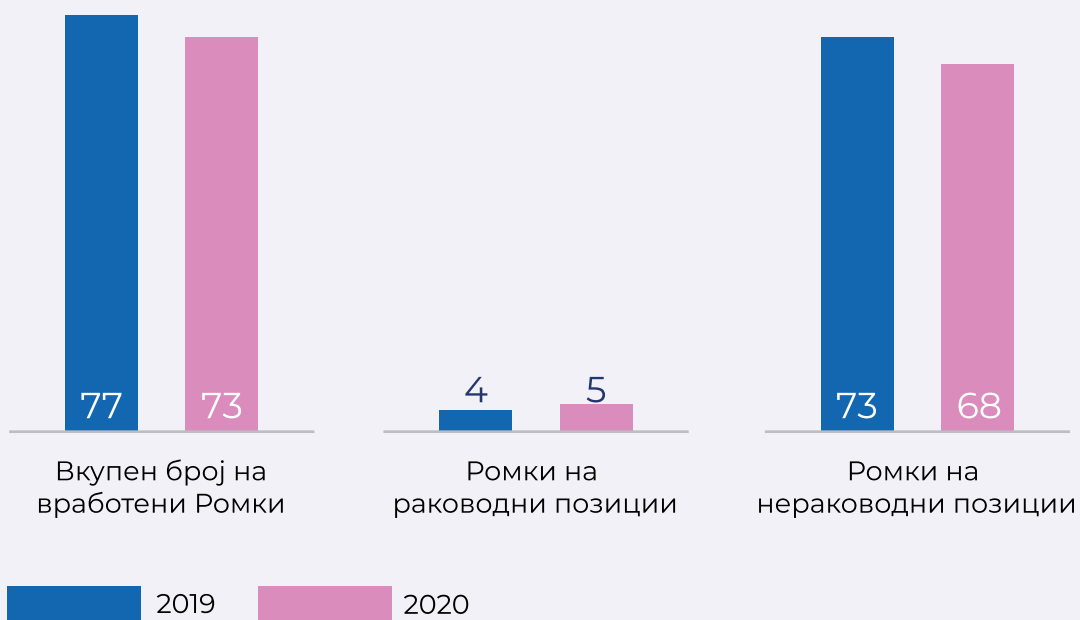
Графикон 1:
Број на вработени Ромки во министерствата за 2020 година

³ Не беа доставени податоци од Министерството за локална самоуправа. Податоците за Министерство за локална самоуправа се земено од 2019 година

03

Графикон 1:
Број на вработени Ромки во министерствата во 2019 и 2020 година

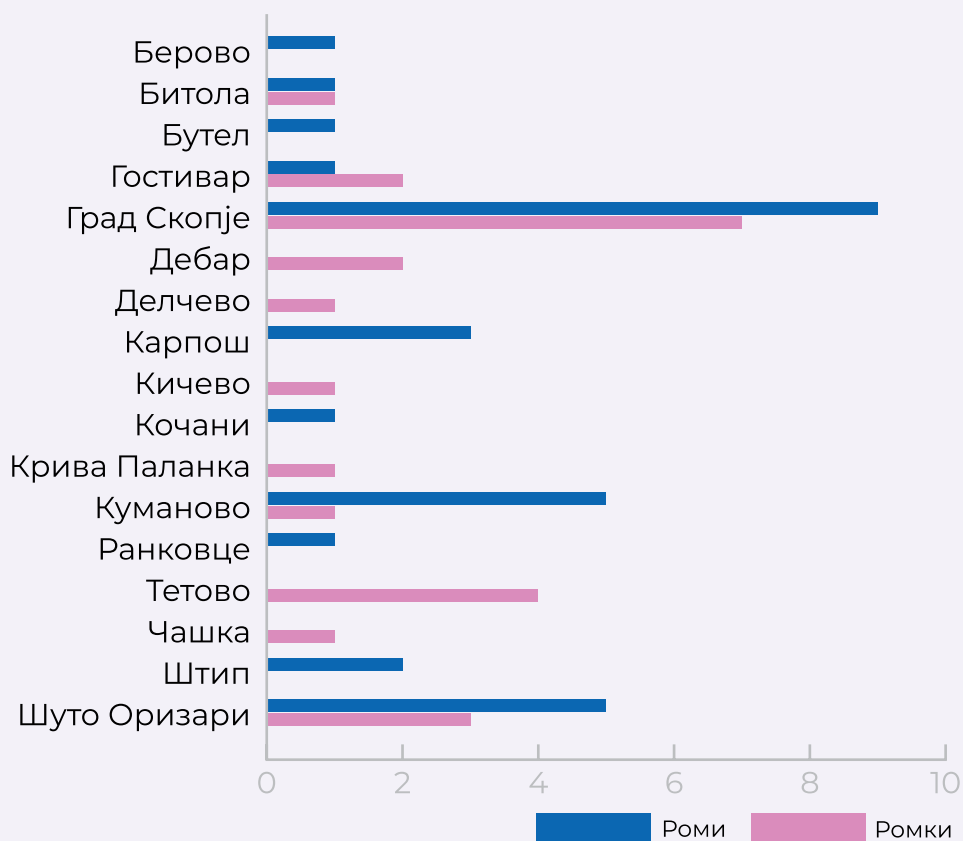
Во споредба со податоците од 2019 година, генерално има зголемување на бројот на вработени Роми во министерствата за 6,6 %, но бројот на вработени Ромки се намалил за 5,2 % во 2020 година.

04

Единици на локална самоуправа

Од податоците добиени од 86 % од единиците на локалната самоуправа на територијата на Република Северна Македонија (70 од вкупно 81), во 17 единици на локалната самоуправа има вработени Роми⁴. Од вкупно 5.262 вработени лица во нив, само 1,06 % се Роми. Ромки се вработени во само 11 од единиците на локалната самоуправа, и тоа најмногу во Град Скопје (7), Тетово (4), Општина Шуто Оризари (3), и Дебар и Гостивар (по 2). Во однос на родовата застапеност, од вкупно 56 вработени Роми, 42 % се Ромки. Во ниту една единица на локална самоуправа нема вработено Роми на раководни позиции. Во Општина Шуто Оризари, од вкупно 18 вработени лица, само 8 се Роми, односно 44,44 %. Од нив, само 3 се Ромки, или 37,5 %. Иако е најголема општина со ромско население во државата, сепак, на раководни работни места во општината нема поставено ниту еден припадник на ромската заедница.

Графикон 3:
Број на вработени Роми и Ромки во единиците на локалната самоуправа

⁴ Добиени податоци од 70 единици на локална самоуправа (86%)

05

Влада на Република Северна Македонија

Од вкупно 735 вработени во државните институции на Владата на Република Северна Македонија, 23 лица се Роми, односно 3,2 %.⁵ Во споредба со другите категории на државни институции, во институциите на Владата на РСМ има најголем процент вработени Роми (3,12 %). Најголемиот дел од нив се вработени во Генералниот секретаријат на Владата (18). Во однос на родовата застапеност во оваа институција, Ромките се застапени со 27,8 % наспроти 72,2 % Роми. Секретаријатот за европски прашања и Секретаријатот за законодавство немаат вработено ниту една Ромка. Дополнително, ниту една од вработените Ромки во државните институции на Владата на РСМ не е вработена на раководна позиција.

06

Независни органи

Од вкупно 401 вработено лице во стручните служби на (1) Претседателот на Република Северна Македонија, (2) Стручната служба на Собранието на РСМ и (3) Народниот правобранител, само 8 припаѓаат на ромската етничка заедница, односно 1,9 %. Со вкупно 265 вработени во стручната служба на Собранието на РСМ, ниту една Ромка не е вработена ниту на раководна ниту на нераководна позиција. Во однос на родовата застапеност, и мажите и жените се еднакво застапени со по 4 вработени. Во институцијата Народен правобранител вработена е една Ромка на раководна позиција.

⁵ Добиените податоци се однесуваат на Генералниот Секретаријат на Владата на РСМ, Службата за општи и заеднички работи, Секретаријат за законодавство и Секретаријат за Европски прашања.

Самостојни државни органи

Застапеноста на Ромите во самостојните државни органи⁶ е најниска во споредба со другите државни институции кои беа предмет на мониторинг на Неформалната група за застапување. Од вкупно 768 вработени лица во самостојните државни органи, само шест лица припаѓаат на ромската заедница, односно 0,78 %. За разлика од другите државни институции, во однос на родовата застапеност, бројот на вработени Ромки е поголем (4) од бројот на вработени Роми (2), но сепак, и тука нема ниту еден Ром или Ромка вработени на раководна позиција. Во Бирото за развој на образованието и во Агенцијата за поддршка на претприемништвото нема вработено ниту една Ромка. Додека, пак, во споредба со мониторираните податоци од 2019 година, бројот на вработени Ромки во самостојните државни органи се намалил за 13,3 % во 2020 година.

Центри за социјална работа

Во 12 од вкупно 28 центри за социјална работа низ државата има вработено Роми⁷. Процентуално гледано, центрите за социјална работа вработуваат најголем број Роми во споредба со другите државни институции⁸, односно од вкупно 1.168 вработени лица, 31 се припадници на ромската заедница, или 2,65 %. Во однос на родовата застапеност, 41,9 % од вработените Роми се жени, наспроти 58,1 % мажи. Од вкупно 56 раководни работни места во сите центри за социјална работа, ниту еден Ром или Ромка нема на раководна позиција.

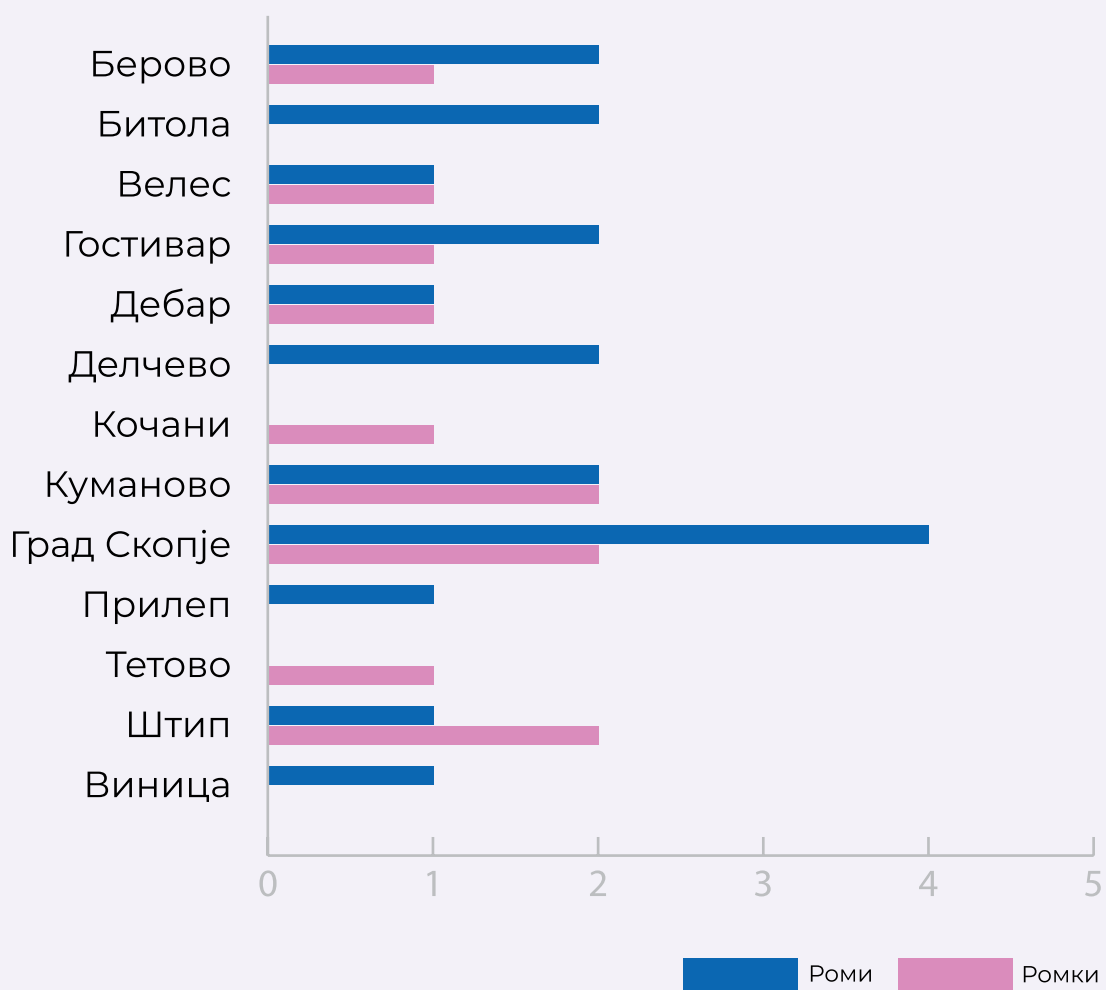
⁶ Податоците се добиени од Агенцијата за администрација, Агенцијата за остварување на правата на заедниците, Агенцијата за поддршка на претприемништвото, Агенцијата за вработување, Бирото за развој на образованието и Управата за развој и унапредување на образованието на јазиците на припадниците на заедниците.

⁷ Податоците се добиени од сите 28 центри за социјална работа (100 %).

⁸ Процентуално, центрите за социјална работата (2,65 %) се втори по вработеност на Роми по институциите на Владата на РСМ (3,12 %)

Во компарација со мониторингот на податоците од 2019 година, бројот на вработени Роми во 14 центри се намалил на вработени Роми во 12 центри за социјална работа во 2020 година, односно бројот на вработени се намалил за 8,8 %.

Графикон 4:
Број на вработени Роми и Ромки во центрите за социјална работа

Центри за вработување

Од вкупно 440 вработени во 30 центри за вработување низ државата, има само двајца вработени Роми. Само центрите за вработување во Гостивар и Неготино имаат вработено Роми, што претставува 0,45 % од вкупниот број вработени. Во споредба со другите категории на државни институции, во центрите за вработување има најмал процент на вработување Роми. Ниту една Ромка не е вработена во центрите за вработување во Република Северна Македонија, и нема Роми поставени на раководни позиции.

Од спроведениот мониторинг на вработени Ромки во државните институции на Република Северна Македонија, може да се заклучи дека во 2020 година има зголемување на бројот на институции кои одговорија на барањата за информации од јавен карактер, односно листата е дополнета со 15 институции за разлика од 2019 година. Со тоа, бројот на вработени на збирно ниво е зголемен за 1.300 лица, а бројот на вработени Роми е зголемен за 15 лица, од кои 3 повеќе на раководни позиции. Од вкупно 344 вработени Роми, 64 % се мажи, а само 36 % се жени, што укажува на фактот дека жените се речиси двојно помалку застапени. Бројот на Ромки на раководни позиции има тенденција на зголемување од 4 во 2019 година на 6 во 2020 година. Но сè уште постои голем јаз помеѓу мажите и жените и нерамноправност при вработувањето во државните институции. Со тоа, Ромките немаат можност да учествуваат директно во процесите на покренување, изготвување и донесување на одлуки кои се важни за нив самите.

Анализата на добиените податоци доведува до заклучок дека, иако е загарантирано со Уставот на Република Северна Македонија, начелото на соодветна и правична застапеност кај институциите не се почитува во целост. Карактеристично е тоа што носители на раководните позиции се главно припадниците на поголемите етнички заедници и ретки се институциите што имаат вработено Роми на раководни позиции, односно Ромите сочинуваат 0,3 % од вкупниот број на раководни работни места. Институции⁹ кои не го почитуваат начелото на соодветна и правична застапеност се: Секретаријатот за законодавство, Министерството за култура, Министерството за локална самоуправа, Агенцијата за поддршка на претприемништвото, Бирото за развој на образованието. Само два од центрите за вработување имаат вработено по едно лице припадник на ромската заедница.

⁹ Неземајќи ги во предвид Единиците на локалните самоуправи и центрите за социјална работа.

12

Препораки

- Следење на специфичната цел 2.1 за намалување на родовиот јаз во учеството на жените во економијата и на пазарот на труд, со интерсекциски пристап, од Националната стратегија за родова еднаквост 2021 – 2026 година.
- Целосно почитување на начелото за соодветна и правична застапеност и постигнување на еднаква процентуална застапеност на Ромките во институциите и на раководни и на нераководни позиции, преку воспоставување на родово заснован механизам (квоти за Ромки) при нови вработувања.
- Постојано следење и мониторинг на вработувањето на припадниците на помалите етнички заедници од страна на Владата на Република Северна Македонија и клучните институции. Со тоа ќе се воспостави механизам за следење и проверка на злоупотребата на податоци при пријавување на припадници од други заедници на огласи наменети само за Роми.
- Поттикнување на високообразовните кадри Ромки да работат во државните институции, особено на раководни позиции, преку транспарентен процес на регрутација, обуки за напредок во кариерата и сл., со цел да бидат директно вклучени во процесите на изготвување политики и програми насочени кон Ромките.

